

**LIETUVOS RESPUBLIKOS MOKSLO IR STUDIJŲ ĮSTATYMO NR. XI-242
72¹ STRAIPSNIO PAKEITIMO ĮSTATYMO PROJEKTO IR LIETUVOS RESPUBLIKOS
MOKSLO IR STUDIJŲ ĮSTATYMO NR. XI-242 4, 10, 11, 15, 27, 28, 35, 38, 39, 48, 52, 53,
56, 58, 60, 65, 66, 67, 69, 71, 72, 72¹, 73, 75³, 77, 85 STRAIPSNIŲ PAKEITIMO IR
ĮSTATYMO PAPILDYMO 64¹ STRAIPSNIU ĮSTATYMO NR. XIV-1257 29 STRAIPSNIO
PAKEITIMO ĮSTATYMO PROJEKTO
AIŠKINAMASIS RAŠTAS**

1. Įstatymų projektų rengimą paskatinusios priežastys, parengtų projektų tikslai ir uždaviniai

Lietuvos Respublikos mokslo ir studijų įstatymo Nr. XI-242 72¹ straipsnio pakeitimo įstatymo projektas (toliau – Įstatymo projektas) ir Lietuvos Respublikos mokslo ir studijų įstatymo Nr. XI-242 4, 10, 11, 15, 27, 28, 35, 38, 39, 48, 52, 53, 56, 58, 60, 65, 66, 67, 69, 71, 72, 72¹, 73, 75³, 77, 85 straipsnių pakeitimo ir Įstatymo papildymo 64¹ straipsniu įstatymo Nr. XIV-1257 29 straipsnio pakeitimo įstatymo projektas (toliau – Įstatymo pakeitimo projektas) (toliau kartu – Įstatymų projektai) parengti siekiant įgyvendinti:

– Dvidešimt pirmosios Lietuvos Respublikos Vyriausybės programos, kuriai pritarta Lietuvos Respublikos Seimo 2026 m. liepos 14 d. nutarimu Nr. XV-1157 „Dėl Dvidešimt pirmosios Lietuvos Respublikos Vyriausybės programos“, 306 punkte numatytą siekį užtikrinti, kad mokslininkų, dėstytojų ir neakademinio personalo atlyginimai būtų konkurencingi šalies darbo rinkoje, ir Dvidešimt pirmosios Lietuvos Respublikos Vyriausybės programos nuostatų įgyvendinimo plano, patvirtinto Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2026 m. rugsėjo 9 d. nutarimu Nr. 675 „Dėl Dvidešimt pirmosios Lietuvos Respublikos Vyriausybės programos nuostatų įgyvendinimo plano patvirtinimo“, 5.1 veiksmą, pagal kurį numatyta užtikrinti, kad valstybės biudžeto lėšos valstybinių mokslo ir studijų institucijų mokslo darbuotojų, kitų tyrėjų darbo užmokesčiui kasmet augtų ne mažiau kaip 5 proc. sparčiau už prognozuojamą kitų metų šalies vidutinio darbo užmokesčio augimą;

– Nacionalinio susitarimo dėl Lietuvos švietimo politikos siekį, numatant tvarų dėstytojų ir mokslo darbuotojų darbo užmokesčio augimą po 2024 metų;

– 2017 m. lapkričio 22 d. Lietuvos švietimo ir mokslo šakos kolektyvinės sutarties, įregistruotos Kolektyvinių sutarčių registre numeriu Nr. PV3-61 su visais pakeitimais ir papildymais, nuostatas, pagal kurias numatyta užtikrinti, kad valstybės biudžeto lėšos valstybinių mokslo ir studijų institucijų mokslo darbuotojų, kitų tyrėjų, dėstytojų ir neakadminių darbuotojų darbo užmokesčiui kasmet augtų ne mažiau kaip 5 proc. sparčiau už prognozuojamą kitų metų šalies vidutinio darbo užmokesčio augimą.

Sparčiai didėjant atlyginimams Lietuvos darbo rinkoje (visų sektorių darbuotojams) ir siekiant išlaikyti mokslo ir studijų institucijų konkurencingumą, būtina toliau nuosekliai didinti akademinį darbuotojų darbo užmokestį. Dėstytojų, mokslo darbuotojų ir kitų tyrėjų atlyginimų augimas yra viena iš sąlygų pritraukti ir išlaikyti aukštos kvalifikacijos specialistus mokslo ir studijų sistemoje, stiprinti akademinės karjeros patrauklumą ir sudaryti prielaidas studijų bei mokslinių tyrimų kokybei užtikrinti. Nuoseklus šios srities finansavimo stiprinimas yra būtinas ilgalaikiam valstybės konkurencingumui, nes nuo akademinio personalo potencialo tiesiogiai priklauso Lietuvos gebėjimas rengti aukštos kvalifikacijos specialistus, vykdyti tarptautiniu mastu konkurencingus mokslinius tyrimus ir kurti inovacijas.

Įstatymų projektų tikslas – sudaryti teisinės prielaidas valstybiniuose mokslinių tyrimų institutuose (toliau – Institutas) didinti darbo užmokestį nuo 2027 m. sausio 1 d. 7,56 proc. (įskaitant pareiginės algos (atlyginimo) bazinio dydžio didinimą) šiems darbuotojams, padidinant pareiginės algos koeficientų intervalų apatines ir viršutines ribas:

1. Įstatymo projektu – Instituto direktoriui, Instituto moksliniam sekretoriui, vyriausiajam mokslo darbuotojui, vyresniajam mokslo darbuotojui, mokslo darbuotojui, mokslininkui stažuotojui ir jaunesniajam mokslo darbuotojui;

2. Įstatymo pakeitimo projektu – tyrėjams, priimtiems į pareigas iki 2024 m. sausio 1 d.

2. Įstatymų projektų iniciatoriai ir rengėjai

Įstatymų projektų iniciatorė – Lietuvos Respublikos švietimo, mokslo ir sporto ministerija. Įstatymų projektus parengė Švietimo, mokslo ir sporto ministerijos Ekonomikos departamento (direktorė Eglė Radėnienė, tel. +370 684 26 858, el. p. Egle.Radeniene@smsm.lt) Mokslo ir studijų ekonomikos skyriaus (vedėja Vaida Balkuvienė, tel. +370 666 59 716, el. p. Vaida.Balkuviene@smsm.lt) vyriausioji specialistė Laura Sapkaitė (tel. +370 649 97 287, el. p. Laura.Sapkaite@smsm.lt).

3. Kaip šiuo metu reguliuojami Įstatymo projekte aptarti teisiniai santykiai

Lietuvos Respublikos mokslo ir studijų įstatymo Nr. XI-242 72¹ straipsnyje nustatytos Institutų, veikiančių kaip biudžetinės įstaigos ir viešosios įstaigos, administracijos, mokslo darbuotojų darbo apmokėjimo sąlygos ir socialinės garantijos. Minėto įstatymo 72¹ straipsnio 5 dalyje nustatytos pareiginės algos koeficientų intervalų apatinės ir viršutinės ribos šių pareigybių darbuotojams: Instituto direktoriaus; Instituto mokslinio sekretoriaus; vyriausiojo mokslo darbuotojo; vyresniojo mokslo darbuotojo; mokslo darbuotojo, mokslininko stažuotojo; jaunesniojo mokslo darbuotojo.

Nuo 2024 m. sausio 1 d. Mokslo ir studijų įstatyme Nr. XI-242 nebeliko Institutų tyrėjo darbo apmokėjimą ir socialines garantijas reglamentuojančių nuostatų. Institutų tyrėjų, priimtų į pareigas iki 2024 m. sausio 1 d., pareiginės algos koeficientai nustatyti Mokslo ir studijų įstatymo Nr. XI-242 4, 10, 11, 15, 27, 28, 35, 38, 39, 48, 52, 53, 56, 58, 60, 65, 66, 67, 69, 71, 72, 72¹, 73, 75³, 77, 85 straipsnių pakeitimo ir Įstatymo papildymo 64¹ straipsniu įstatymo Nr. XIV-1257 29 straipsnio 6¹ dalyje.

Institutų darbuotojų pareiginei algai apskaičiuoti taikomas Lietuvos Respublikos pareiginės algos (atlyginimo) bazinio dydžio nustatymo ir asignavimų darbo užmokesčiui perskaičiavimo įstatyme nustatytas pareiginės algos (atlyginimo) bazinis dydis (toliau – bazinis dydis). Pareiginė alga nustatoma bazinį dydį padauginus iš tai pareigybei nustatyto pareiginės algos koeficiento.

4. Kokios siūlomos naujos teisinio reguliavimo nuostatos ir kokių teigiamų rezultatų laukiama

Pagal Lietuvos Respublikos finansų ministerijos 2026 m. rugsėjo 11 d. paskelbtą Ekonominės raidos scenarijų 2027 m. prognozuojamas šalies vidutinio darbo užmokesčio augimas sudarys 7,2 proc., todėl, įgyvendinant Dvidešimt pirmosios Lietuvos Respublikos Vyriausybės programą bei Lietuvos švietimo ir mokslo šakos kolektyvinę sutartį, lėšos mokslo darbuotojų darbo užmokesčiui turėtų didėti ne mažiau kaip 7,56 proc. (t. y. $7,2 \times 1,05 = 7,56$). Planuojama, kad nuo 2027 m. sausio 1 d. bazinis dydis išaugs nuo 1 798 Eur iki 1 843 Eur (2,5 proc.). Siekiant, kad lėšos mokslo darbuotojų darbo užmokesčiui nuo 2027 m. sausio 1 d. padidėtų 7,56 proc., pareiginės algos koeficientus reikia didinti 4,93 proc., tuomet bendras darbo užmokesčio padidėjimas sudarys 7,56 proc. (įskaitant pareiginės algos koeficientų ir bazinio dydžio padidinimą).

Įstatymo projektu siūloma Mokslo ir studijų įstatymo Nr. XI-242 72¹ straipsnio 5 dalyje nustatytų visų pareigybių pareiginės algos koeficientų intervalų apatines ir viršutines ribas nuo 2027 m. sausio 1 d. padidinti 4,93 proc. Pitarus siūlomiams pakeitimams ir įvertinus numatomą pareiginės algos (atlyginimo) bazinio dydžio padidinimą 2027 m. (nuo 1798 Eur iki 1843 Eur), Institutuose pareiginė alga *bruto* nuo 2027 m. sausio 1 d. kiltų 7,56 proc.: Instituto direktoriaus – 278–497 Eur, Instituto mokslinio sekretoriaus – 218–410 Eur, vyriausiojo mokslo darbuotojo – 246–439 Eur; vyresniojo mokslo darbuotojo – 218–333 Eur; mokslo darbuotojo, mokslininko stažuotojo – 218–251 Eur; jaunesniojo mokslo darbuotojo – 195–245 Eur.

Įstatymo pakeitimo projektu siūloma Mokslo ir studijų įstatymo Nr. XI-242 4, 10, 11, 15, 27, 28, 35, 38, 39, 48, 52, 53, 56, 58, 60, 65, 66, 67, 69, 71, 72, 72¹, 73, 75³, 77, 85 straipsnių pakeitimo ir Įstatymo papildymo 64¹ straipsniu įstatymo Nr. XIV-1257 29 straipsnio 6¹ dalyje nustatytas Institutų tyrėjų, priimtų į pareigas iki 2024 m. sausio 1 d., pareiginės algos koeficientų intervalų apatines ir viršutines ribas nuo 2027 m. sausio 1 d. padidinti 4,93 proc. Pitarus siūlomiams pakeitimams ir įvertinus numatomą pareiginės algos (atlyginimo) bazinio dydžio padidinimą 2027 m.

(nuo 1 798 Eur iki 1843 Eur), Institutuose dirbančių tyrėjų pareiginė alga *bruto* nuo 2027 m. sausio 1 d. kiltų 7,56 proc., arba 218–251 Eur.

Nuoseklus, valstybės finansines galimybes atitinkantis atlyginimų didinimas sudarytų prielaidas didinti mokslininko karjeros patrauklumą, stiprinti šiuo metu Lietuvoje dirbančių mokslininkų motyvaciją, siekti aukštesnės mokslo ir studijų sistemos kokybės, didinti šalies mokslinį produktyvumą ir konkurencingumą.

5. Numatomo teisinio reguliavimo poveikio vertinimo rezultatai, galimos neigiamos priimto Įstatymo pasekmės ir kokių priemonių reikėtų imtis, kad tokių pasekmių būtų išvengta
Priėmus Įstatymų projektus, neigiamų pasekmių nenumatoma.

6. Kokią įtaką Įstatymai turės kriminogeninei situacijai, korupcijai
Įstatymų projektai neigiamos įtakos kriminogeninei situacijai ir korupcijai neturės.

7. Kaip Įstatymų įgyvendinimas atsilieps verslo sąlygoms ir jo plėtrai
Įstatymų projektų įgyvendinimas įtakos verslo sąlygoms ir jo plėtrai neturės.

8. Ar įstatymų projektai neprieštarauja strateginio lygmens planavimo dokumentams
Įstatymų projektai neprieštarauja strateginio lygmens planavimo dokumentams.

Įstatymų projektai prisidės prie 2021–2030 metų nacionalinio pažangos plano, patvirtinto Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2020 m. rugsėjo 9 d. nutarimu Nr. 998 „Dėl 2021–2030 metų nacionalinio pažangos plano patvirtinimo“, 1 strateginio tikslo – pereiti prie mokslo žiniomis, pažangiosiomis technologijomis, inovacijomis grįsto darnaus ekonomikos vystymosi ir didinti šalies tarptautinį konkurencingumą – įgyvendinimo.

Įstatymų projektai įgyvendina Dvidešimt pirmosios Lietuvos Respublikos Vyriausybės programos nuostatas.

9. Įstatymo inkorporavimas į teisinę sistemą, kokius teisės aktus būtina priimti, kokius galiojančius teisės aktus būtina pakeisti ar pripažinti netekusiais galios
Priėmus teikiamus Įstatymų projektus, kitų įstatymų keisti nereikės.

10. Ar Įstatymo projektas parengtas laikantis Lietuvos Respublikos valstybinės kalbos, Lietuvos Respublikos teisėkūros pagrindų įstatymų reikalavimų, projekto sąvokos ir jas įvardijantys terminai įvertinti Lietuvos Respublikos terminų banko įstatymo ir jo įgyvendinamųjų teisės aktų nustatyta tvarka

Įstatymų projektai parengti laikantis Lietuvos Respublikos valstybinės kalbos, Lietuvos Respublikos teisėkūros pagrindų įstatymų reikalavimų, Įstatymų projektuose naujos sąvokos neapibrėžiamos ir nevartojamos.

11. Įstatymo projekto atitiktis Europos žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos nuostatomis bei Europos Sąjungos dokumentams

Įstatymų projektų nuostatos neprieštarauja Europos žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos nuostatomis ir Europos Sąjungos teisei.

12. Jeigu Įstatymui įgyvendinti reikia įgyvendinamųjų teisės aktų, kas ir kada juos turėtų priimti

Kitų norminių teisės aktų keisti nereikės.

13. Kiek valstybės ir savivaldybių biudžetų ir kitų valstybės įsteigtų fondų lėšų prireiks įstatymui įgyvendinti, ar bus galima sutaupyti

Institutuose akademinį ir neakademinį darbuotojų darbo užmokesčiui padidinti 2027 ir vėlesniais metais reikės po 7,3 mln. Eur kasmet. Šios lėšos numatytos Lietuvos Respublikos 2027–2029 metų biudžeto patvirtinimo įstatymo projekte.

14. Rengiant Įstatymo projektą gauti specialistų vertinimai ir išvados

Rengiant Įstatymų projektus, specialistų išvadų ir vertinimų negauta.

15. Įstatymų projektui reikšminiai žodžiai, kurių reikia Įstatymo projektui įtraukti į kompiuterinės paieškos sistemą, įskaitant Europos žodyno „Eurovoc“ terminus, temas bei sritis

Reikšminiai žodžiai yra „darbo užmokestis“, „pareiginės algos koeficientas“, „valstybinis mokslinių tyrimų institutas“.

16. Kiti, iniciatorių nuomone, reikalingi pagrindimai ir paaiškinimai

Atkreipiamė dėmesį, kad teikiami Įstatymų projektai susiję tik su Institutų administracijos, mokslo darbuotojų ir tyrėjų darbo užmokesčio nustatymu. Aukštosios mokyklos, pagal Lietuvos Respublikos Konstituciją ir Mokslo ir studijų įstatymo 8 straipsnį, turi autonomiją, apimančią akademinę, administracinę, ūkio ir finansų tvarkymo veiklą, grindžiamą savivaldos principu ir akademinė laisve. Laikydamosi įstatymų ir kitų teisės aktų, aukštosios mokyklos pačios nustato savo struktūrą, vidaus darbo tvarką, darbuotojų skaičių, jų teises, pareigas ir darbo apmokėjimo sąlygas. Rengiamame Lietuvos Respublikos 2027–2029 metų biudžeto patvirtinimo įstatymo projekte visų valstybinių mokslo ir studijų institucijų (mokslinių tyrimų institutų, universitetų ir kolegijų) darbuotojų darbo užmokesčiui padidinti 2027 metais numatyta 61,9 mln. eurų.
